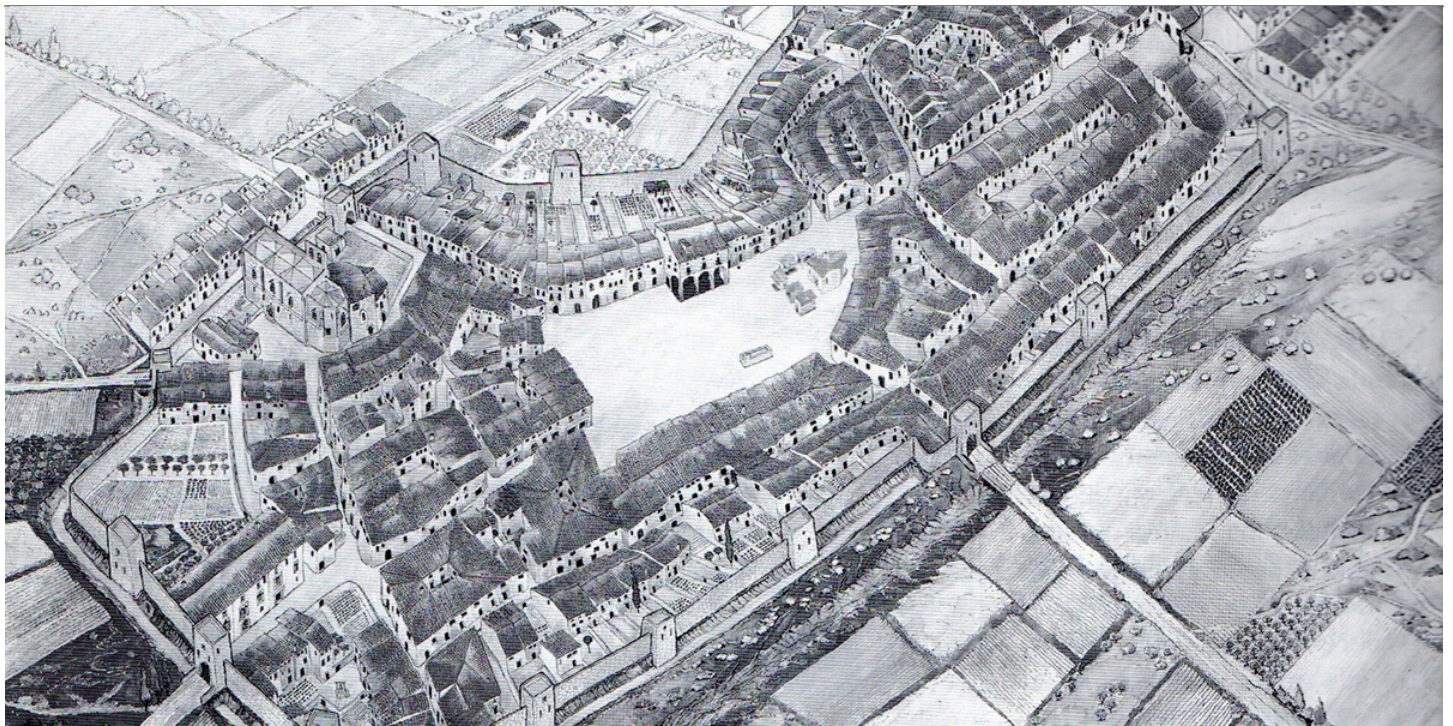

Margarit Esmenard (1379-1411), agent del Papa, decapitat a Avinyó

Autor: Antonio Santamaria

Data de publicació: 24-07-2024

Resseguim la trajectòria vital d'un sabadellenc, Margarit Esmenard, que operà com a agent del papa Benet XIII, que ha passat a la història com el papa Luna. Després d'un ràpid judici, Esmenard fou condemnat a mort i executat a Avinyó seguint les ordres del rei de França.

Margarit Esmenard va néixer a Sabadell l'any 1379 o 1380, fill de Berenguer Esmenard i Constança Morer. Com escriu Miquel Carreras, els Esmenard formaven part d'aquelles famílies com els Ajac, Alda, Bossagors, Botet, Ergemir, Martina, Mir, Sa Joure, Sa Muntada, Sibiula i Solvany que al segle XIII "vingueren a la població durant aquest temps o perquè, essent-hi ja abans, en el curs del segle van prosperar i afincar-se". Algunes de les quals es mantindrien i d'altres s'extingirien com va ser el cas dels Esmenard.

S'ignora d'on procedia la família. Segons les investigacions de Miquel Forrellad, als documents de l'època aquest cognom apareix transcrit indistintament com Esmenard o Ermenard, que a parer de Carreras i d'ell mateix indica un presumible origen germànic. En els documents de la Cúria de Sabadell és més habitual l'ús d'Esmenard que possiblement s'adaptava millor a la pronunciació dels vilatans. La seva mare, Constança, era filla de Berenguer Morer. Forrellad creu, encara que no s'ha pogut demostrar documentalment, que hi ha raons per pensar que pertanyia a un llinatge de mercaders barcelonins. Així un tal Francesc Morer, mercader, va ser Conseller de Barcelona i membre de Consolat del Mar entre 1383 i 1384.

En qualsevol cas, els Esmenard aviat destacaren en la vida de la petita vila. Dos dels seus avantpassats foren, als segles XIII i XIV, notaris de Sabadell. Un càrrec de molta importància a l'època (més info: 'El judici contra el notari Pere Joan (1507)'). A més, era nebot de Guillem de Borriana, mercader i clavari de Sabadell, fill de Francisca Esmenard.

El seu pare, Berenguer Esmenard posseïa, dintre de la vila, una casa a la plaça, unes parcel·la al carrer de Barcelona i

un obrador. També, fora de la vila, era propietari de diverses peces de terra. Berenguer cobrava anul·lament censos per valor de tres lliures i 13 sous sobre cases als carrers Barcelona i Salvany, així com per una feixa de terra prop de Sant Vicenç de Jonqueres. Berenguer va morir entre 1402 i 1405, quan el seu fill Margarit rondava els 25 anys. Per la documentació disponible, sabem que, ja des d'abans de 1405, no vivia a Sabadell. Així consta en una nota testifical per nomenar un curador (designat per administrar els béns de la persona absent) de Margarit Esmenard. Aquest document es redactà arran de les demandes de Joan de Togores i Guillem Om amb qui Berenguer i Margarit Esmenard havien contret unes crescudes deutes.

A parer de Forrellad, poc després de la mort del seu pare, Margarit, un "personatge inquiet i probablement solter, deixà la vila tot fugint de la rutinària vida local per emprendre'n una altra de ben diferent i atzarosa".

El Cisma d'Occident

No sabem res de la seva vida fins el procés judicial d'Avinyó a resultes del qual fou condemnat a mort i executat el 21 de setembre de 1411 per ordre del rei de França. Margarit Esmenard havia estat detingut a començament de juny de 1411 quan intentava travessar el riu Roine prop de Tournon.

Al ser interrogat per primera vegada declarà que era nascut a Sabadell (que l'escrivà francès va transcriure com Sobadeil) del bisbat de Barcelona. Des de feia més d'any, confessà, havia estat l'emissari i agent del papa Benet XIII per mobilitzar tropes i socors per alliberar el palau pontifici d'Avinyó assetjat per l'exèrcit del rei de França.

El periple de Margarit s'explica en el context del que l'Església catòlica anomena Cisma d'Occident o Cisma Papal. Un període de crisi entre 1378 i 1417 quan hi va haver dos pontificats rivals que s'excomunicaven mútuament. Uns papes estaven establerts a Roma: Urbà VI i el seus successors Bonifaci IX, Inocenci VII i Gregori XII. L'altre, Climent VII, a Avinyó. A la seva mort (1394), fou proclamat papa el cardenal aragonès Pedro de Luna amb el nom de Benet XIII. La situació es complicà encara més després del Concili de Pisa (1409) que destituí als dos papes i anomenà un altre que no va ser reconegut ni per Roma i per Avinyó. De manera que hi havia tres papes que es reclamaven com les úniques legítimes i màximes autoritats religioses de la Cristiandat.

El Cisma provocà la divisió política entre els Estats de l'època, cosa que conduí a la guerra. Polònia, Hongria, Portugal, Anglaterra, Flandes, la majoria de principats italians i el Sacre Imperi Romano-Germànic es declararen a favor del papa de Roma. Pel contrari, Navarra, Castella, Savoia, Escòcia, alguns principats d'Alemanya enfrontats amb l'Emperador i França es manifestaren partidaris del papa d'Avinyó. En principi, la Corona d'Aragó, al regnat del Pere el Cerimoniós, va mantenir una posició de neutralitat. A la seva mort, el seus fills Joan el Descurat i Martí l'Humà es decantaren pel papa d'Avinyó.

El Cisma es resolgué finalment en el Concili de Constança (1417) que elegí com a únic papa legítim al cardenal romà Odó Colonna amb el nom de Martí V que fou reconegut com a tal per tota l'Església catòlica, els monarques i senyors feudals. El papa Luna es negà a reconèixer la decisió del Concili i es refugià a Peníscola, on encara es conserva el seu palau. Fins a la seva mort (1423), sostingué que ell era el veritable papa legítim. Per la seva negativa a acatar les resolucions del concili fou excomunicat de l'Església per perjur, cismàtic i heretge.

Decapitació i esquarterament

Miquel Forrellad ha realitzat, en base a les actes de l'esmentat procés, una detallada i minuciosa reconstrucció dels viatges de Margarit i de les seves reunions amb diversos senyors feudals per recavar suports militars i recursos econòmics en favor del papa Luna. Unes vívides descripcions que ens permeten conèixer amb molt de detall com s'hi feien eren els viatges en aquella època, quan no existia el transport públic.

En aquell moment, la situació política s'havia tornat molt desfavorable la causa de Benet XIII arran de la decisió del rei de França, Carles IV, després del Concili de Pisa, de retirar el suport al papa d'Avinyó. A finals de maig de 1411, el monarca francès havia ordenat a tots els seus senyors feudals vassalls prendre les armes per impedir els socors exteriors per aixecar el setge del palau pontifici d'Avinyó.

En les seves declaracions en el procés judicial, Margarit Esmenard manifestà la seva amargor per la defecció i traïció dels senyor de la Joyeuse, d'Entremont o de Sallenôves entre d'altres que havien promès tropes i socors per aixecar el setge a canvi d'elevades sumes de diners. Forrellad especula sobre la possibilitat que fins i tot fos denunciat per algun d'aquests senyors feudals per congraciarse amb el rei.

En qualsevol cas, detingut a Tournon fou portat a Avinyó on, després d'un ràpid judici, fou decapitat el 21 de setembre de 1411 a la plaça Saint-Didier quan tindria uns trenta i pocs anys d'edat. El seu cap i parts del seu cos esquarтерat -com era habitual a l'època- foren exposats a les portes de d'entrada de la ciutat com a càstig per haver-se oposat al Rei i com sinistre advertència als partidaris del papa Luna.

Antonio Santamaria

Podeu accedir a l'article original a través del següent enllaç:

<https://www.isabadell.cat/sabadell/historia/margarit-esmenard-1379-1411-agent-del-papa-decapitat-a-avinyo/>

Bibliografia

- CARRERAS COSTAJUSSÀ, Miquel. Elements d'història de Sabadell. Edicions de la Comissió de Cultura, Ajuntament de Sabadell, 1932.
- FORRELLAD i SOLÀ, Miquel. Un agent del Papa Benet XIII. El sabadellenc Margarit Esmenard executat a Avinyó l'any 1411. Quaderns d'Arxiu de la Fundació Bosch i Cardellach, Sabadell, 1995.